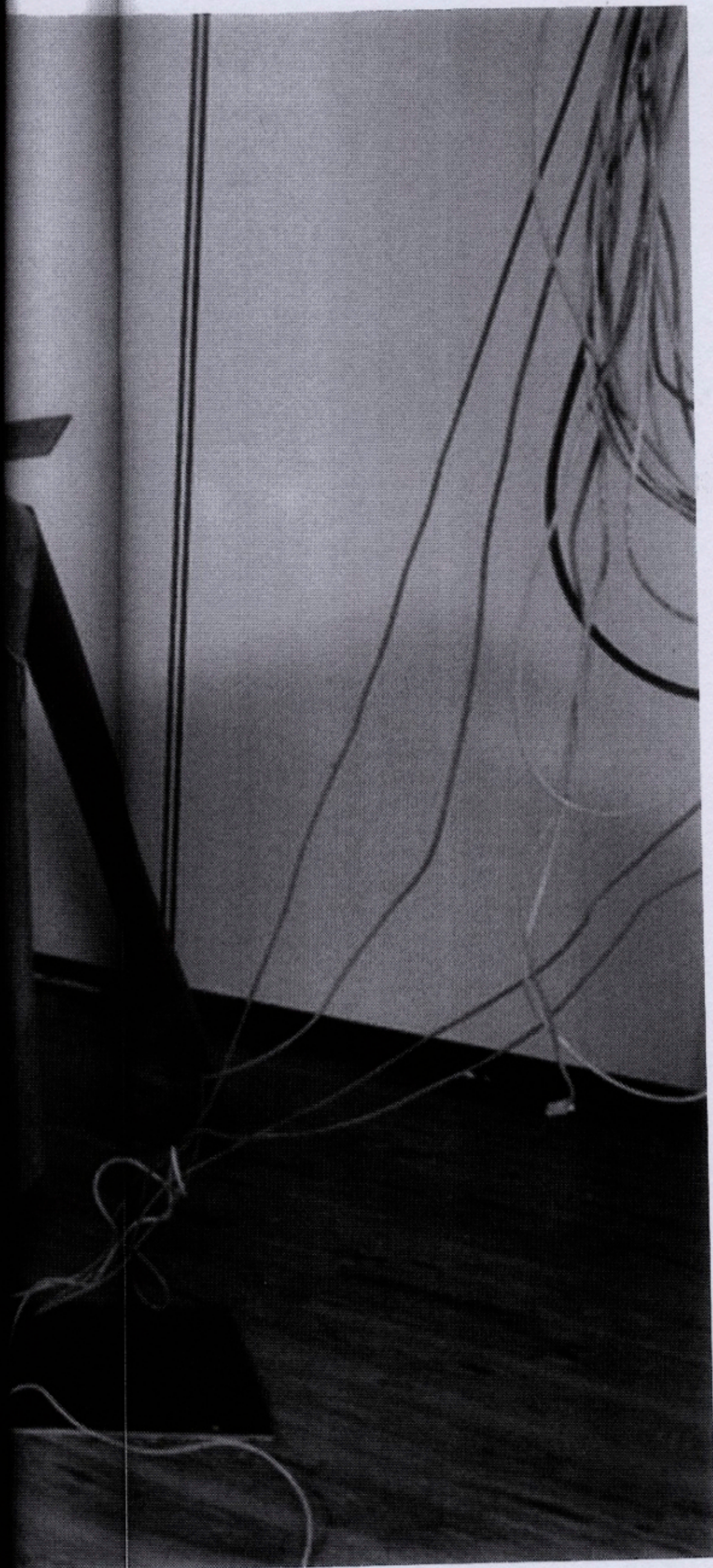

Anouk Kruithof, 'Office Shelter #2, 2009

Wat zijn de nieuwe tendensen in de Nederlandse fotografie? Kan fotografie ook een performance, collage of installatie zijn? 'Quicksan' laat zien 'what's hot and what's not'. door Karen Deking

fotografie zonder grenzen

"Quicksan is een momentopname, zoals de naam al suggereert", vertelt Frits Gierstberg, hoofd tentoonstellingen van het Nederlands Fotomuseum. "Het meeste werk is een à twee jaar oud, en vaak nog niet eerder geëxposeerd. Het is vluchtig, geen encyclopedisch of wetenschappelijk verantwoord overzicht van de huidige stand van zaken in de Nederlandse fotografie. Natuurlijk is het een heel subjectieve keuze, maar dat kan ook niet anders. De ruim 25 fotografen en kunstenaars zijn gekozen op basis van hun nieuwe vorm- en beeldtaal. Stuk voor stuk zijn ze met iets nieuws bezig en daar draait het om." De keuze voor de eerste editie van 'Quicksan', een reeks die eens in de vier jaar wordt gepresenteerd, wordt niet zozeer bepaald door een leeftijdsgrens, maar door de inhoud. Gierstberg: "Deze fotografen gaan met grote vrijheid om met het medium fotografie. Ze zitten niet vastgebakken aan een traditie, werkwijze of vorm. Daar hebben ze zich van losgemaakt, daar houden ze zich niet zo mee bezig." Dat blijkt zeker uit het werk van Martine Stig. In haar voyeuristische video *Play* speelt ze een spel met de werkelijkheid. In New York filmde ze met haar verborgen camera nietsvermoedende mensen op straat. Toevallige passanten werden op deze wijze ongemerkt acteurs in een film. Stigs telescopische lens registreerde onder meer schaduwen en benen van mensen, een wachtende rokende man, bellende mensen, een meisje met wapperende haren. Ze zoomt in op subtiele bewegingen en bijna-ontmoetingen worden uitvergroot. Licht en schaduw zorgen voor een filmisch decor en spannende 'effecten'.

Orna Wertman, 'Broken Landscape', 2009

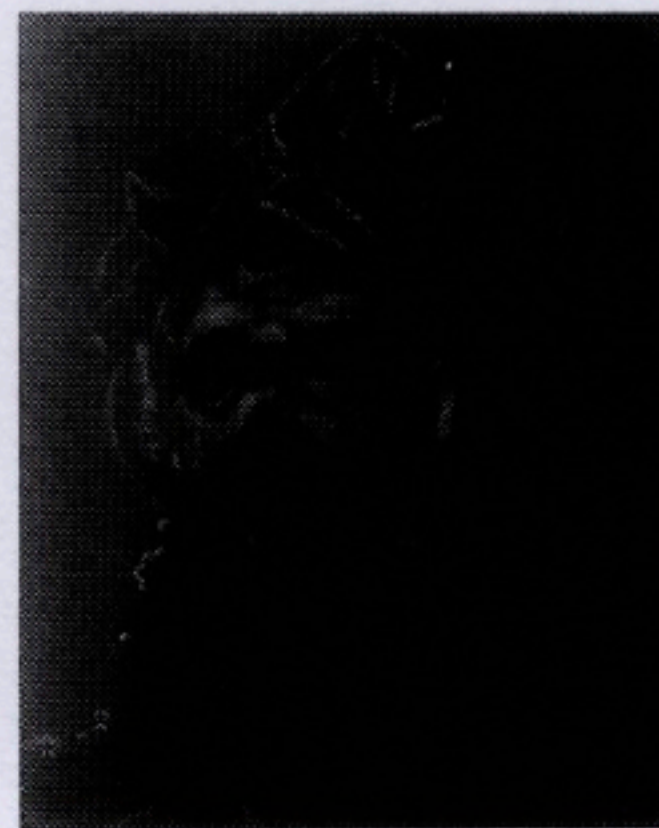
Andrea Stultiens, 'Maskers,
Bruidje 2', 2009

ten'. De muziek doet daar nog een schepje bovenop: de straat wordt het toneel en de stad het theater.

Het werk van Stig is conceptueel, maar je kunt ook zeggen dat het nergens over gaat. Het laat immers niets zien, ze registreert alleen. Gierstberg: "Tien jaar geleden had je dit niet kunnen tentoonstellen. Het is vrij brutaal werk en gaat over het medium zelf. Stig laat zien dat je alleen maar hoeft te kijken, dat de werkelijkheid al ruw filmmateriaal is."

Paulien Oltheten is eveneens gefascineerd door het 'theater van de straat'. Maar vergeleken met Stig is er bij Oltheten weinig boeiends te bespeuren. De kleine uitgeknipte foto's die aan de wand hangen, voorzien van handgeschreven aanwijzingen, doen nogal knullig aan. Ze vergezellen de video *11 fragmenten van Japan*. Hierin registreert Oltheten kleine gebeurtenissen op straat, waarbij ze mensen vraagt een bepaalde handeling nogmaals te verrichten. Zo vraagt ze een Japanse vrouw om naar voren te lopen en te stoppen waar de bladeren ophouden. Je hoort de instructies van Oltheten, terwijl de vrouw het telkens opnieuw probeert. Het ziet eruit als een film die nog geëdit moet worden, en dat is natuurlijk ook de bedoeling. Oltheten richt zich op het registreren van terloopse houdingen en bewegingen, maar schiet haar doel voorbij. Het is te schetsmatig, te navelstaarderig, en prikkelt de toeschouwer alleen maar in negatieve zin. Ook door de lengte, twintig minuten. Geen bezoeker die dat uitzit zonder in slaap te vallen.

Wie op zoek gaat naar documentaire fotografie, is bij 'Quickscan' snel klaar. Met haar

nachtbeelden komt Awoiska van der Molen, samen met de deprimerende architectuurfoto's van Kim Bouvy nog het dichtst in de buurt. Van der Molen maakt gebruik van – inmiddels ouderwetse – analoge zwart-witfotografie, maar haar beeldtaal is vernieuwend. Ze richt haar camera op de aarde en creëert zo geabstraheerde beelden die je kunt lezen als beschrijvende en psychologische landschappen.

strategie

Engagement ontbreekt nagenoeg geheel. Waar zijn de nieuwe Koen Wessings en Ad van Denderens? Er zijn genoeg misstanden die de nieuwe generatie op de gevoelige plaat zou kunnen vastleggen. Alleen fotograaf Rob Hornstra komt met *The Sochi Project* in de buurt. Samen met journalist en filmmaker Arnold van Bruggen werkt hij aan een reportage over Sochi, een Russische stad aan de Zwarte Zee waar in 2014 de Olympische Spelen worden gehouden. De oude, vervallen stad wordt omgetoverd tot een chique resort. Het project van Hornstra moet uitmonden in een 'atlas van documentaire fotografie, film en reportage'. Om alles te kunnen bekostigen heeft hij donateurs gevonden. Hornstra bedacht, samen met het Nederlands Fotomuseum en de non-profit organisatie 3/3, een postercampagne. Op de poster van een met medailles behangen oud-strijder die naast een verroeste kachel zit staat de tekst: "There is no place for sentimentality when it comes to the past." De foto van een vervallen danszaal – met gras als vloerbedekking en schimmel op de muren – wordt vergezeld door de tekst: "In Sochi billions are being pumped into the Olympic Games but on the other side of the mountains time seems momentarily to

stand still." De posters maken deel uit van een slimme strategie. Telkens is maar een gedeelte van de foto afgedrukt. Wie het volledige beeld wil zien, moet donateur worden of de poster kopen.

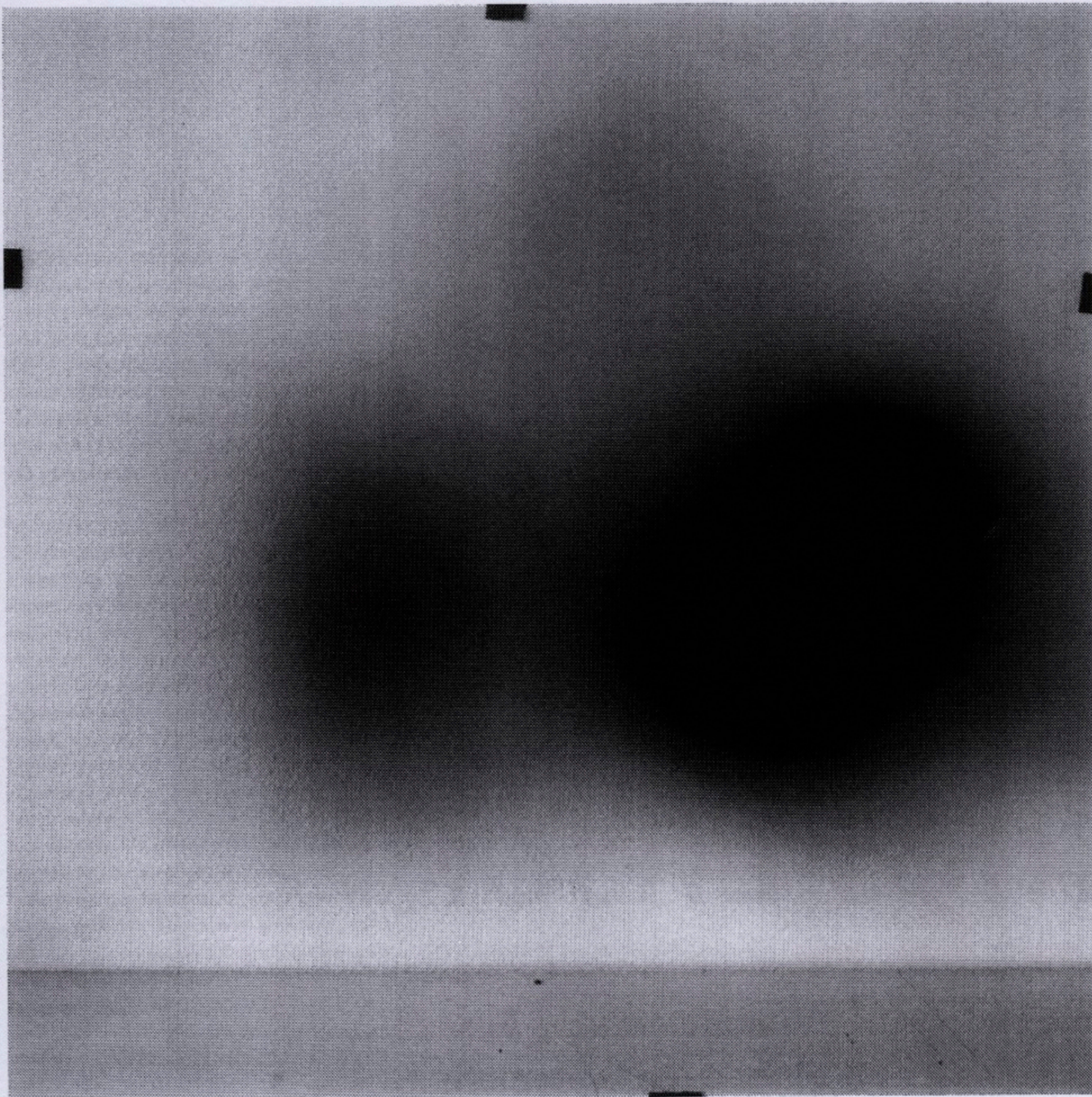
Naast installaties, video's, foto's en collages is er op 'Quickscan' ook aandacht voor het 'ouderwetse' fotoboek. Een vreemde eend in de bijt? Gierstberg: "Juist nu alles gedigitaliseerd is – iedereen heeft tegenwoordig een website – grijpt men weer terug op het maken van fotoboeken. Het is een ouderwets maar krachtig medium. Een goedgedrukte foto in een boek kan heel dicht bij een echte foto komen, in tegenstelling tot de afbeelding van een schilderij, dat het niet haalt bij het origineel. Dat fotoboeken een vlucht hebben genomen, heeft ook met deze tijd te maken. Printing on Demand zorgt ervoor dat het vervaardigen van je eigen fotoboek veel betaalbaarder is geworden. Om je boek aan de man te brengen, zet je het simpelweg op je eigen website."

De nieuwe generatie grijpt ook in haar beeldtaal terug naar het verleden. Bijvoorbeeld door een eigen draai te geven aan een persoonlijke geschiedenis, zoals Wytske van Keulen deed met haar bijzondere diaserie over een onbekende Spaanse man. Ze geeft alleen zijn naam en geboortjaar prijs, Juan de la Torre (1925). Van Keulen toont, naast foto's uit het privéalbum van de man, opnamen die ze zelf in het Spaanse Cantabrië maakte. Zo ontstond een associatief portret dat een beroep doet op de verbeelding van de kijker.

Andrea Stultiens was een van de eerste fotografen die amateurfoto's opnam in haar eigen fotoprojecten. In *Kerkdorp/Polderdorp* (2002) combineerde ze haar eigen opnamen met archieffoto's en foto's uit familie-

Petra Stavast, 'Libero:
Delia's Dress', 2009

Katja Mater, 'Celebrating RGB Color Space - YBR', 2008

albums. Voor 'Quickscan' koos ze voor gevonden glasnegatieven uit een vroeg twintigste-eeuwse portretstudio, waarbij ze de nadruk legt op de retouche die destijds op de beelden is toegepast.

De installatie van Petra Stavast is het magnum opus van deze werkwijze. In 2003 stapte ze in het Italiaanse Calabrië het verlaten en vervallen huis binnen van de overleden Delia. Nadat haar broer Libero emigreerde naar de Verenigde Staten, stuurde hij Delia regelmatig foto's van zijn opgroeiende zoon en dochter. Stavast vond die foto's en spoorde de zoon, Libero junior, op. Zo ontstond een intrigerend verhaal dat verteld wordt door middel van familiefoto's, historisch zwart-witbeeld, een boek en kleurenfoto's van het verlaten interieur en

de achtergelaten kleding. Een verhaal dat op verschillende niveaus wordt verteld en dat staat als een huis.

Verhalen vertellen in plaats van registreren, daar draait het om bij de nieuwe generatie fotografen. Gierstberg: "Er gebeurt momenteel veel. Het is een belangrijke tijd, waarin veel grenzen worden verlegd. Het zindert, het broeit, er is een explosie van creativiteit. Deze generatie maakt veelvuldig gebruik van internet en de heersende beeldcultuur. Veel meer dan de generatie van tien, vijftien jaar geleden. Niet alleen als beeldbron, maar ook als discussieforum, blog en onderling netwerk. Dat zie je weer terug in hun beeldtaal." Ondanks het goeddeels verdwijnen van documentaire fotografie en van engagement en met een focus op het medium zelf

vindt Gierstberg fotografie geen aflopende zaak. Integendeel. "Deze generatie gelooft in fotografie, in de kracht van het medium. Na de digitalisering raakte fotografie met andere media versmolten. De vraag was of fotografie geen zachte dood was gestorven. Je kunt hen naïef noemen, maar ik vind het opvallend dat deze generatie, ondanks de tijdgeest, weer volledig gelooft in de kracht van het stilstaande beeld."

Karen Duking is kunsthistoricus en freelance publicist

'Quickscan NL#01', 16 januari t/m 24 mei, Nederlands Fotomuseum, Wilhelminakade 332, Rotterdam; di t/m vr 10-17, za en zo 11-17; MK gratis; publicatie € 5,00; www.nederlandsfotomuseum.nl